СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIII. Ч. 271. Джерзи Ситі, Н. Дж., пятниця, 20. падолиста, 1925. VOL. XXXIII. No. 271. Jersey City, N. J., Friday, November 20. 1925. THREE CENTS

Бора плянує заходи покінчити страйк.

ВАШИНГТОН, 18. падолиста. — В газетах появилася чутка, що сенатор Бора збирається в найблизшій будучности зробити рішучий крок, зміряючий до покінчення вуглевого страйку. Чутка пішла відай звідси, що в розмові з газетярами сенатор заявив недавно, що крок до закінчення страйку може буде ще зроблений перед отворенням конгресу. Сенатор тоді не хотів подати подробиць сього пляну.

ДОМАГАЮТЬСЯ ІНТЕРВЕНЦІЇ ГУБЕРНАТОРА ПИНШОВ.

ФІЛАДЕЛФІЯ, 18. падолиста. — Цілий ряд фабриканських організацій ухвалив на своїх зібраннях домагатися від Пиншов, губернатора Пенсилвенії, як найскоршого вмішання в углевий страйк.

Резолюції вкладають обовязок на губернатора Пенсилвенії на тій основі, що всі копальні твердого вугля лежуть у сьому стейті.

КОМУНІЗМ РОЗБИВАЄ РОБІТНИКІВ.

НЮ ЙОРК, 18. падолиста. — Межи двома партіями юнійних робітників одної кравецької шапи в Бруклині, з котрих одна стоїть за комунізмом, а друга проти, прийшло під фабрикою до кровавої бійки. В бійці взяло участь коло дві сотки робітників. Бійку розігнала поліція, візвана зарядом фабрики. Поліція арештувала 6 учасників бійки. Пять других відставлено до шпиталів для перевязання ран.

РИЗИКОВНІСТЬ ПРАЦІ ЗРОСТАЄ.

НЮ ЙОРК, 18. падолиста. — Товариство Актуаріїв Випадків, що обеднує знатоків рахунковости, які примінюють асекураційні правила до випадків у промислах, прийшла на своїх послідних зборах, що відбулися в сьому місті, до переконання, що послідними часами число нещасних випадків у промислах стало з ріжних причин зростати.

ПАСАЖИРИ ГОРІЮЧОГО КОРАБЛЯ ПРИЗНАЮТЬ ГЕРОЇСТВО МОРЯКІВ.

НЮ ЙОРК, 18. падолиста. — Корабель Ленапе, що вихав минувшого вівтірка з Ню Йорку в дорогу до Чарлстону й Джексонвила, находиться нині на мілині коло берега стейту Делаверу, на гроти міста Люс. З корабля остала лишень залізна шкорупа, бо все, що було з дерева, вигоріло.

Пасажири й моряки корабля, котрих було на покладі в часі вибуху пожару 366, находяться на березі всі, з виімком одного пасажира, котрий кинувся у воду, як лишень горіючий корабель підплив до берега, та пропав серед диму, що встелював море довкола корабля.

Всі пасажири признають згідно, що залога заховувалася по геройськи, дбаючи не за своє безпеченьство, але за життя та цілість пасажирів.

ЗАКИДУЮТЬ МІНІСТРОВИ НАМОВЛЮВАННЄ ДО ФАЛШИВИХ ЗІЗНАНЬ.

ВАШИНГТОН, 18. падолиста. — Др. Вілєм Беверлі Мейсон, визначний місцевий лікар, заявив нині під присягою перед судом, розслідуючим загибіль воздушного корабля Шенандо, що по його думці ніхто инчий, лишень самий міністер фльоти Вилбер старався намовити вдову по загибшим підчас катастрофи командантi бальона Шенандо, щоби вона своїми зізнаннями не обтяжувала міністерства фльоти.

Міністер фльоти мав вислати капітана Фолі до пані Лендсавн з прозьбою о щадження заряду воєнної фльоти.

ХОЧУТЬ ВІДКЛИКАТИ ВСІ АЛЬКОГОЛІЧНІ ПЕРМІТИ.

ВАШИНГТОН, 18. падолиста. — Секретар скарбу Мелон заявив, що належите виконуванне прогибіційного закона вимагає, щоби уряд відкликав з днем 31. грудня сього року всі видані ним перміти на виріб і торговлю алькоголічними напитками.

РОБІТНИЧІ ЮНІЇ ЗА ІМІГРАЦІЙНИМИ ОБМЕЖЕННЯМИ.

ВАШИНГТОН, 18. падолиста. — Виконавчий комітет Американської Федерації Праці видав на своїм зібранню заяву, в котрій він противиться всяким намірам внести в слідуючім конгресі проекти на зміну теперішних іміграційних обмежень.

„ПРОГИБІЦІЯ СЕ ЗЛОЧИН".

НЮ ЙОРК, 18. падолиста. — Відомий американський винахідчик Галсон Мексим вихав нині до Европи. В своїй розмові з газетярами Мексим заявив, що їде до Европи спеціально на те, щоби напитися. Він назвав прогибіцію злочином.

Мексим відомий з цілого ряду винаходів, головно зі свого скорострільного кріса. Він написав теж кілька книжок, в яких виявляв себе завзятим прихильником зоруження „безборонної" Америки.

ЗАГРАНИЧНІ ПОЗИЧКИ.

ВАШИНГТОН, 18. падолиста. — Синдикат американських банків під проводом банкирської фірми Моргана дав італійському урядови позичку в сумі 100 міліонів долярів. Позичка має бути призначена на усталення курсу гроша.

Німецькі держави й міста предложили американському урядови спільну прозьбу о позичку. Хочуть вони дістати разом 250 міліонів долярів.

ВІДДАЮТЬ КАПІТАЛІСТАМ.

МОСКВА, 14. падолиста. — Російський совєтський уряд підписав умову з англійською компанією, якій віддає великі [illegible]

КОНЦЕРТ ЛЮБКИ КОЛЕСІВНИ.

Дня 16. м. м. відбувся в Берліні фортепяновий вечір нашої артистки Л. Колесівни. Велика саля Бетовена була по береги виповнена слухачами, які ще й після вичерпання програми довго-довго не розходились, щоби із захопленнєм слухати все нових наддатків нашої славної піаністки. Успіх вечера, на який складались м. і. композиції Баха, Бетовена й Шопена, був, як звичайно на концертах Колессівни в Берліні, незвичайно великий.

РОЗВЕДЕНА ПРИМУСОВО КОРОЛЕВА.

Сіямський король оголосив декрет, що його жінка перестає бути королевою і вертається до попередного титулу княжни Ляксі. Вона є навіть його сестріницею, та і цей звязок крови не поміг до згоди. Король заявляє, що в інтересі громадського добра він мусить з нею розвестись, бо вона має нестерпну вдачу. Жінка у відповіді на запити кореспондента „Дейлі Телеграф" відповіла, що не може нічого сказати про характер свого чоловіка, бо її прогнали би із Сіяму. Сіямська королева рішила більше не виходити замуж і присвятитись еманципаційному жіночому рухови.

ПРИСУД ЗА НЕСОВІСНУ КРИТИКУ.

У Будапешті закінчився цікавий процес ведений двома професорами університету, з яких один, Бекг, подав у суд другого д-ра Гааля, за те, що цей у ріжних статтях заявив, буцім-то Бекг копає нафтові терени, не маючи до цього ніяких наукових даних. Суд присудив Гааля на два місяці арешту. По відклику, коли Гааль не явився на другій розправі, поліція одержала наказ привести його силою до суду.

САМОГУБСТВО НА ГРОБІ ЖІНКИ.

На Знесінні, коло Львова різник Мусаковський на гробі своєї жінки Анни, що померла тому чотири роки, вбив кулею із револьвера свого 7-літнього сина, а опісля й сам позбавив себе життя. Після смерти жінки М. утратив зовсім охоту до життя і нераз говорив, що скінчить самогубством.

НОВИНА В МОНЕТАХ.

Мадярський уряд рішив вибити на своїх найблизших банкнотах облича найгарнійшої своєї землячки, - акторки Ілі Льот. Мабуть на перекір союзним державам, які не дозволяють йому посадити на своїм престолі короля або королеву. Мадярщина є першою, що замісць коронованих голов або національних героїв дає на монетах найпопулярнійшу та найгарнійшу особу в краю.

ПОЇЗД ПАРИЖ—МОСКВА.

На міжнародній конференції залізничого руху у Газі рішено, що поїзд експрес Париж-Варшава матиме безпосереднє полученя з експресом, який едине Польщу з СРСР. себто з Москвою. Таким робом буде курсувати поїзд на лінії Париж—Варшава—Москва. Цікаво, скільки осіб кожним разом переїде [illegible]

ДОВГІ ЗИМОВІ ВЕЧЕРІ.

Довгі зимові вечері можете прекрасно використати, читаючи книгу великого українського писменника Івана Франка „З Вершин і Низин.

Ціла та книга, з виімком життєписі поета, написана віршами.

В тій книзі знайдете тисячі цілющих зерен, які сіяв великий син України між наш народ протягом свого життя; подибаєте там жерела найвисших людських ідей, з котрих ще довго доведеться нам черпати знання самих себе і своїх інтересів. Книга та се невичерпаний шпихлір корму духа. Читаючи прекрасні поезії Івана Франка, ніколи не впадете на дусі, а вічно стреміти-мете до волі, до просвіти, до знання, справедливости, любови і красшого життя на землі.

„З Вершин і Низин", сторін 720, в гарній оправі, коштує тільки $3.40.

Дуже гарна книга на різдвяний дар для Ваших рідних або знакомих.

Пишіть зараз на адресу:

"SVOBODA"

83 Grand Street, Jersey City, N. J.

ТАЙНА СИНАЙСЬКОЇ ГОРИ.

Славний єгиптольог німецький проф. Грімме, прочитав у тіснім гуртку берлинських учених справоздання про своє сенсаційне археольогічне відкриття. Він установив, що пророк Мойсей був дійсною історичною постаттю і доказав факт, що по виході з Єгипту Жиди справді переходили через Синайський півострів. Ще в 1905 р. визначний англійський учений проф. Фліндерс Петрі найшов на Синайській горі, над верховиною Серабіт-Ель-Хадем, руїни старовинної святині з 1500 р. перед Хр. Недалеко від цієї святині найдено вісім камінних дощок, з вирізаними на них знаками. Проф. Петрі сфотографував їх і зробив з них гіпсові відливи. Щойно в 1916 р. другий єгиптольог Еллен Гардінер частинно відчитав ці написи, а проф. Грімме потвердив їх. Написи були єврейські, але не єврейськими буквами. Відчитано текст, де жрець Синайської святині дякує тодішній цариці Єгипту, Хатчепсу за те, що спасла його з повені Нілю і надала йому високе становище. Імення жреця — Мойсей. Проф. Грімме заявив, що для остаточних висновків та перевірки всіх фактів потрібна спеціальна наукова експедиція.

ВСЕУКРАЇНСЬКА СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКА АКАДЕМІЯ.

Київський Виконавчий Комітет поробив перед урядом України поважні заходи для заснування в Києві Всеукраїнської Сільсько-Господарської Академії.

РОЗПРАВА МУРАШКА.

В Новгородку 10. жовтня почалася розправа Мурашка, вбийника Багінського й Вечорквіча. Обвинувачений признається до вини і не жалує, що „вбив двох скажених псів і ворогів ойчизни"

З ЛЮБОВИ ДО ВЯЗНИЧНОГО ЖИТТЯ. — І ТАКЕ ДІЄТЬСЯ В ПОЛЬЩІ.

В Острові мазовецкім молодий чоловік, Антоні Філіповіч сам зголосився до поліціянта, що втік із вязниці і за той час поповнив около 15 крадіжей, більшість їх у Варшаві, м. и. біжутерію, дорогу гардеробу і т. п. Поліція відіслала Філіповіча до Варшави. Тут виявилося, що Філіповіч хоч дійно відсиджував кару за крадіж конией, то з вязниці не втік, а вийшов із неї легально, бо відсидів кару. Вияснилося, що ніяких инших крадіжей не поповнив. — Чому ж ти, до чорта — викликнув поліційний урядник — обвинувачуєш себе за те, чого ти не доконав?! — Бо то, знаєте пане, тепер вязниця милійша як воля. Як я відсидів арешт і зявився в родині, викинули мене за карок. Крутився я то сюди, то туди, а нівідки ні помочі ні праці не міг я дістати. Не хотів я вдруге красти, подумав я собі, що найкраще буде в якійсь чесний спосіб — ніби не злодійством — дістатися назад до вязниці. Одначе поліція проти його волі випустила Філіповіча на волю.

ХТО ДАВ ПОЧАТОК ФОРТЕПЯНОВИ.

Пітагор, грецький мудрець, що жив у 6-ому столітю перед Хр., був перший, що дав початок нинішним фортепянам. Сконструований Пітагором інструмент називався „монохорд", мав поєдинчі струни, перетягнені через місток над порожною скринкою. Інструмент цей має дату 500 літ перед Хр. Одначе перший інструмент називався „Дульцімер", а початок його сягає около 1500 р. перед Хр., як про се згадує біблія. Вартоломей Хрістофорі з Падуї, творець струнного інструменту „гарпсіхорас" був заангажований на дворі князем Фердинандом дель Медічі, щоби вдержував інструменти музичні в належному порядку. В 1709 р. Хрістофорі витворив новий інструмент, який назвав „пяно а форте". Інструмент той мав клявіші, а має дату 1711 р. Перший клявішовий музичний інструмент „тамбура" знали вже Асирійці й Єгиптяне більше як три тисячі літ тому. Інструмент той послужив як взірець до винаходу органів. В Англії почали вживати органів по церквах у першій половині VII. ст. Гвідо Аретіно, чернець Бенедиктинів (у X ст.) переробив у 950 році орган, додав нові клявіші, які нині називаються педалами. Так уліпшені органи служили слідуючих 350 літ.

ПОШУКУЄТЬСЯ ЖЕНЩИНИ

ДО ОФІСОВОЇ РОБОТИ В

ГОЛ. КАНЦЕЛЯРІЇ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА

83 ГРЕНД СТРІТ, ДЖЕРЗ ИСИТІ, Н. ДЖ.

Вимагається знання української і англійської мови в слові і письмі. Гарного начерку і знання писати на машині. Першенство мають членкині У. Н. Союза.

Голоситися власноручним письмом найпізнійше до 20-го с. м. з поданнєм кваліфікацій і жаданнем тижневої платні, на адресу:

UKRAINIAN NAT. ASS'N P. O. BOX 76, JERSEY CITY, N. J.

Муссоліні позбавлює італійський парлямент всякої екзекутивної власти

РИМ, 18. падолиста. — Премієр Муссоліні виготовив новий проект закона, яким хоче змінити під деякими оглядами конституцію Італії.

Сей законопроект відбирає парляментови екзекутивну власть, а навіть контролю над екзекутивною владою, і дозволяє йому обговорювати лише те, що дозволить кабінет міністрів, одвічальних перед королем.

Сей проект закона складається з 9 артикулів, в яких найважнійші такі:

1. — Екзекутивну власть в Італії має король, яку виконує через премієра і других міністрів.

2. — Премієра іменує і відкликує король і він одвічальний за веденнє справ держави тільки перед королем. Таксамо других міністрів іменує і відкликує король, тільки на дорученнє премієра. Вони одвічальні перед королем і премієром. Товаришів міністрів також іменує і відкликує король на предложеннє премієра, але за порозумінням з відповідними міністрами.

4. — Сенат або палата послів не може радити над нічим, коли сього не дозволить премієр. Премієр має право жадати від парляменту, щоби по 3 місяцях голосував удруге над відкиненими проектами.

5. — За замах на премієра законопроект приписує кару від 10 до 20 літ, а коли замах удасться, досмертну тюрму. За критиковання премієра 6 до 30 місяців вязниці.

Кабінет міністрів одобрив уже сей законопроект, а сподіються, що і фашістський парлямент його приймe.

АНГЛІЯ ПРИЙМАЄ ЛОКАРНЕНСЬКИЙ ДОГОВІР.

ЛОНДОН, 18. падолиста. — Палата громад приняла сьогодня локарненський договір 375 голосами проти 13.

Посли з Партії Праці критикували договір, закидаючи, що аліянти хотять ним відокремити Росію, та що в ньому не подбали про загальне розоруження, ані про те, щоб до конференції запросити всі домінії Великобританської Імперії.

З уваги на те вони поставили поправки до договору, але їх відкинено більшостю голосів.

НАФТОВІ УДІЛИ АНГЛІЇ.

ЛОНДОН, 18. падолиста. — Посли в англійському парляменті готовлять запит до уряду, чи то правда, що він хоче продати приватній компанії свої шери в Англійсько-перський нафтовій компанії приватним власникам із сеї або другої компанії.

Англійське правительство має в сій компанії 5,000,000 шерів, які вартують $100,000,000.

КОНЕЦЬ „АЛІЯНТІВ".

ПАРИЖ, 18. падолиста. — Аліянти заповідають, що скасують воєнних „аліянтів" і до ноторичної „конференції амбасадорів" покінчуть також німецького амбасадора. Таксамо до „контрольної комісії" над зоруженнями Німеччини, як кажуть, покінчуть і одного німецького генерала.

СМЕРТЬ 4 ЛЕТУНІВ.

ТУЛЬОН, Франція, 18. падолиста. — Підчас теперішних маневрів французької середземноморської воєнної фльоти згорів французький морський літак і потонув з 4 летунами.

СПОКІЙ В ЕСПАНІЇ.

ПАРИЖ, 18. падолиста. — Подорожні, що прибули сюди з Еспанії, кажуть, що тепер в Еспанії цілком спокійно. Вони кажуть, що населення не осуджує режиму диктатури з уваги, що його не відчуває. Тепер, кажуть, в Еспанії меньші податки і дешевше життє.

РОЗМОВА З КАЙЗЕРОМ.

ЛОНДОН, 18. падолиста. — Англієць Александер Карлайл, котрий здавна був приятелем німецького цісаря Вільгельма, відвідав його недавно в Дорн, в Голяндії.

Кайзер говорив йому про свою любов до Англії, і додав, що коли б англійські міністри були відвідали Німеччину перед світовою війною, то можна було-б зарадити війні.

Війну спричинили, казав кайзер, головно адвокати і він має до них найбільшу відразу.

ЛИХА ВОРОЖБА ДЛЯ ЛОКАРНА.

ГРАЦ, Австрія, 18. падолиста. — Відомий учений астрольог др. Карль Франкенбах каже, що о годині 7.25 вечір дня 16-ого жовтня с. р., коли підписано договір в Локарні, уклад звізд на небі був такий, що не ворожить мира, але війну.

ТУТАНХАМЕН.

КАЇРО, Египет, Африка, 18. падолиста. — Тлінні останки египетського фараона (короля) сперед 3,000 літ будуть перевезені до Каїра для дальших студій учених.

Тіло буде виняте з третьої домовини, яка ціла зроблена із золота. На руках Тутанхамена є 13 перстенів з дорогими камінями. Учені тепер кажуть, що покійний фараон помер у 18-ому році життя, тільки не можуть ствердити, чи насідком убиття чи якої недуги.

РАДИЧ МІНІСТРОМ.

БІЛГОРОД, столиця Югославії, 18. падолиста. — Югославянський король Александер іменував провідника Хорватів, Стефана Радича, міністром просвіти.

Його, як відомо, недавно випущено на свободу з тюрми, [illegible]

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ДМОВСЬКИЙ ПРО СВОЮ ПОЛЬЩУ

Відомий теоретик вшехпольського націоналізму і духовий батько обновленої заборчої Польщі, Роман Дмовський, недавно виголосив на вшехпольському зїзді у Варшаві промову, у якій м. і. так сказав:

> В Польщі злé і мусить бути зле, бо забогато людий у Польщі хоче з держави і на кошт держави жити; бо забогато людий у Польщі хоче з дня на день майже стати без напруги, без праці богатими; бо забогато людий у Польщі краде і безпощадно окрадає державу.
>
> В Польщі 95 відсотків Поляків уважало, що відбудована польська держава то наповнена їдою миска, на яку слід тільки кинутись і чим скорше з неї виїдати. Все вже зроблене, треба тільки їсти та напихати собі кишені, бо є Польща. Треба відпочивати на лоні вітчини.

* * *

Ніхто ліпше не знає обновленої заборчої Польщі як сей, що був головним з творців сеї Польщі. Але він же як і другі йому подібні одвічальний і за цілу сю заборчу Польщу, і за її злочини супроти других народів, і за створенне тих домашніх „патріотичних" злочинців, яких тепер так збирає. Таж Дмовський є їх духовим батьком. Вони виросли на його навчаннях, а на нездорових навчаннях нічого здорового не може вийти.

Тому то поки в Польщі будуть Дмовські, будуть і такі злодії, яких він осуджує.

СПРАВА ПАРЦЕЛЯЦІЇ І КОЛЬОНІЗАЦІЇ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ ВІД 1852—1912

По знесенню панщини мусіла табулярна (велика) власність послугуватись платним робітником. Невміло ведені господарства великої власности стали хилитись до руїни. Через конечність ратовання себе стали вони продавати двірські лани. Почалась парцеляція, головне жерело корчення великої земельної власности у Східній Галичині.

Корчення табулярної власности у Східній Галичині на протязі 1852—1912 унагляднюють слідуючі цифри:

Вел. власність в роках:	Площа в гектарах:	% загалу землі
1852—1866	2,461,263	44.4%
1889	2,328,287	42.0%
1902	2,229,469	40.3%
1912	2,089,853	37.8%

Шляхом парцеляції втратила велика земельна власність у Східній Галичині вчасі 1852—1912 р. 275,681 гектарів.

Голодні на землю українські селянські господарства кинулися шляхом купна поширювати свої недостаточні рільничі варстати.

Заходи українських діячів біля створення українського парцеляційного банку, який допоміг би селянству добути його прадідну землю шляхом купівлі, розбивалися об неприхильне становище кола польського у Відні. Акція парцеляції концентрувалася в польських банкових інституціях. Колиж австрійське правительство в 1917 році згодилось дати Українцям концесію на Український Банк, який між іншим був би управнений до парцеляції, зуміли польські діячі і сумної слави міністерство для Галичини, що було все в польських руках, спричинити постанову в статуті сього банку, що тільки 20% його основного капіталу се є 600,000 австр. корон вільно ужити на акцію парцеляції.

До розпаду Австрії не мали галицькі Українці фінансового і технічного осередка парцеляції на більшу скалю.

Тож не диво, що українське населенне змогло з 276,000 гектарів розпарцельованої землі закупити лиш около 38,000 гектарів і то головно завдяки самопомочі в кооперативах і завдяки жертвенному трудови одиниць як пралат Тит Войнаровський, др. Евген Олесницький, др. Степан Федак, о. И. Фоліс і інші.

Решту 238,000 гектарів зужили польські парцеляційні банки на кольонізованне нашої Батьківщини мазурами.

Головно наслідком кольонізації Східної Галичини наплило в межі нашої землі в роках 1880—1910. 318,589 душ Поляків, витискаючи з рідного краю, позбавлене землі українське селянство. Зате в роках 1890—1910 опустило Східну Галичину 337,941 Українців.

ПОБІДА УКРАЇНЦІВ ПРИ МІСЬКИХ ВИБОРАХ В ОЛИФАНТ, ПА.

„.. Американська українська ґазета Нове Життя у виданню з 16. с. м. пише:

Сьогорічні листопадові вибори в місті Олифант останутъ історичним фактом не лише в життю Українців і взагалі горожан славянського роду, але також цілого міста Олифант.

Від самого початку істнованя сього міста всі уряди і заряд міста був в руках Айришів, які зорґанізовані в демократичну партію, уміли при помочи ріжних штучок обсадити всі уряди своїми людьми.

Українці й інші Славяни, стаючи американськими горожанами, вступали в ряди істнуючої вже демократичної партії. Але з ними Айриші не числились. При кождих виборах кандидати славянського роду все програвали. Остаточно дійшло до того, що хоч Айриші знайшлись числом слабші від самих Українців горожан, не говорячи вже про інших Слявян, кожді вибори були погромом для горожан славянського роду. Сей факт заставив всіх Славян до переглянення своїх сил, а вслід за сим до орґанізації в одну сильну републиканську партію, яку й основано три роки тому взад.

Першими членами републиканської партії були Українці, які гуртуються при грецько-католицькій парохії св. Кирила і Методія. Було богато таких, які не вірили, що з тої роботи буде якась користь. А сильні демократичні противники просто кпили собі з наших змагань. Але завзяті Лемки не зважали на насмішки і наруги, на кпини і провокації. Приходили численно на мітинґи і на наради та докладали всіх сил, щоб як найбільше нових членів приєднати до спільної праці.

По короткім приготованню наш републиканський клюб іменував своїх кандидатів на ріжні уряди з рамени републиканської партії в 1923 р. Вибори перейшли бурливо в цілім місті. Наші противники, маючи виборчу машину в своїх руках, вибрали своїх кандидатів майже в цілости. Ми вибрали лиш двох радних міста. О одного радного мусіли йти аж на судову дорогу, що коштувало нас богато труду і гроша, але остаточно справу ми виграли.

З нас знова сміялись, що перший виступ нам не вдався. Та ми тим не зразились. І хоч втратили позиції на головні уряди, то зате вибрали людий своїх до т. зв. „борд оф елекшен". Після виборів в 1923 р. робота в клюбі пішла уже пляново. А коли надійшли сьогорічні вибори, ми вже були приготовані до завзятої боротьби за наші права і привилеї. Републиканська партія згуртувала в собі не лише всіх Славян, але також Велшів, Італіянів, і більшу часть Жидів. До виборів ішли всі з ентузіязмом і завзяттем. Ішли старі і молоді, чоловіки і жінки. Одні других кликали, напоминали, просили і грозили.

Наші противники уживали всіх випробуваних штучок. Сипнули гроші; старались перекупити виборчих сусідів (одному давали понад три тисячі долярів), але все те не помагало. Вкінці вхопились терору. Вислали аж девять стейт-труперс, які старались забрати баксу з бальотами, та в той спосіб знищити найбільший дистрикт, який міг рішити долю виборів. Поліція поводилася з початку грубо і брутально, бо навіть захотіли уживати палок. Та в одну мить злетівся народ, чоловіки і жінки. Всіх було до тисячу душ. Жінки пішли перші до штурму. Посипались зідливі оклики на адресу стейтової поліції: „Злодії, розбійники, геть відсі!" Та коли поліцай ударив одного нашого чоловіка по голові і його окровавленого відвезено до шпиталю, розярення товпи дійшло до верішка. З ти-[illegible] крик: „Злінчувати розбійників".

І хто знає, до чого було-б дійшло, колиб не був прибув шериф зі Скрентону, який успокоїв розярених горожан, а поліції приказав виноситись і не мішатись більше до виборів.

Цілу ніч наші не спали. На зимні, без їдження стояли на сторожі своїх прав, за які боролись.

Другого дня після виборів, о годині 6-ій вечером улицями міста Олифанту пересувалась велика маніфестація, в якій взяло участь понад 2,000 осіб. На чолі маніфестації була олифантська, українська банда, яка приґравала і до походу взивала кождого горожанина.

Похід закінчився перед мешканнем щойно вибраного борджеса Юрія Хиляка, який враз зі всіми вибраними урядниками віддав глибокий поклін своїм виборцям. При тій нагоді парох церкви св. Кирила і Методія о. Михайло Ґурянський виголосив коротку промову, в якій сказав:

„Витаю Вас з побідою! Як довго ми сварились між собою, так довго над нами панували; в погорді прозивали нас чужинецькими псами. Сьогодня Ви при звуках веселої пісні йдете гордо по тих улицях, які Ви своєю кервавицею будували. Сьогодня ми стаємо господарями в нашім місті. І тому я не дивуюсь, що плачете з радости. Плач радости се найбільша нагорода за терпіння; плач гордости се найбільша нагорода за пониження.

Маніфестація скінчилась, а розрадувані люди ще довго стояли та збившись в гуртки, тихо розмовляли. Пригадували минуле лихо; тішились побідою.

На прикінці належить ще звернути увагу на одну річ. В праці, яка приготовляла нас до боротьби і побіди, взяли участь не лише Українці але також Поляки, Словаки, Італіяни і Велші. І тому всім належиться признаннє і похвала. Та найкрасшою похвалою для нас всіх є свідомість нашої сили, нашої зрілости горожанської, а надівсе нашої культури, яка дала нам можність скинути із себе ярмо.

* * *

Перейшла в цілости українська (републиканська) ліста.

Вибрано посадником Українця п. **Юрія Хиляка**, а на всіх прочих урядників також переважно Українців і кількох кандидатів других національностий, що приєднались до Українців.

ДО ВП. ПАНІВ ВІДДІЛОВИХ УРЯДНИКІВ У. Н. СОЮЗА.

Щоби можна прискорити висилку календарів У. Н. С. на рік 1926, проситься всіх тих Відділових Урядників, котрі вже відбули свої місячні мітинги, щоби присилали свої місячні рахунки і звіти сейчас до канцелярії У. Н. С.

Всі ті, котрі скорше пришлють звіти, зможуть скорше сподіватись висилки календаря, бо тимсамим дадуть змогу гол. секретарям обчислити скількість членів у їх відділі і скількість висилки календарів.

Р. Слободян, гол. фін. секр.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

КЛІВЛЕНД, О. Тов. ім. Івана Франка, від. 334, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, дня 22-го падолиста о 1-ій годині пополудни в гали Укр. Нар. Дому. Проситься всіх членів явитись на сих зборах, бо є важні справи до полагодження. І проситься членів, щоби пригадали своїм знакомим, котрі ще не є членами У. Н. Союза, а хотіли би бути, що мають добру нагоду бути, бо будеться приймати без вступного. — Н. Задорецький, предс.; М. Дмитрів, секр.

ЛАНКЕСТЕР, Н. Й. Бр. св. Василія, від. 87, [illegible] своїх членів, щоби кождий заплатив належитість за календар по 30 ц., за щоби жадного [illegible]

ЗА РІДНУ ЗЕМЛЮ.

Віче в Борщеві.

Дня 29. м. м. відбулося в Борщеві віче в справі земельної реформи, на якому було до 500 учасників. Віче відкрив, а опісля зреферував земельне питаннє адвокат др. А. Лунів. Проводили вічем о. Василь Навроцький з Муштаківки яко голова, Юрий Гайдамаха з Іванкова яко заступник і Петро Мартюк зі Скали яко секретар.

По рефераті вивязалась жива дискусія, в якій забирали голос Мартюк зі Скали, Вербицький, Ярчук і Гайманович з Іванкова, Гораль з Борщева, Юрківський з Мушкатівки, Зюлковський з Бурдяковець і інші. Всі промовці протестували рішучо проти кольонізації українських земель і взивали до енергійної оборони рідної землі одноцілим фронтом.

Ухвалено одноголосно резолюції в тій справі, як в інших повітах.

Обговорено також **становище Земельного Банку Гіпотечного й ухвалено розвести аґітацію за масовим закупном його нових акцій.** Вічеві резолюції і протести з поодиноких громад у земельній справі переслано негайно до ради міністрів, Української Парляментарної Репрезентації і Центрального Комітету УНДО. На вічу був комісар староства і трох тайних аґентів поліції.

По вічу відбувся повітовий зїзд УНДО яко довірочна нарада, на якому перевибрано повітовий комітет. Головою комітету вибрано адвоката д-ра А. Лунева, заступником о. Казновського з Глубічка і секретарем Гораля з Борщева.

ЧВЕРТЬ БУДЖЕТУ ПОЛЬЩІ РОЗКРАДЕНО.

Сензаційний звіт найвисшої палати державної контролі.

Підчас буджетової дискусії в польському соймі появились сензаційні відомости про останній звіт найвисшої контрольної палати, який вплинув до сойму вже кілька тижнів тому, одначе ще не діждався оголошення.

В тому звіті кажеться, що останній рік побив рекорд у крадіжах і зловживаннях всілякого рода коштом державного майна Польщі. Міністерство залізниць показалось найбільш підприємчивим: зловживання в ньому досягли суми 200 міліонів золотих. На другому місці стоїть військове міністерство, де „пропало" 150 міліонів готівки. Туди належить афера польської військової маринарки; потім надужиття у господарськім департаменті, автомобілева афера в Познані (600 автомобілів без сліду провалились під землю) і ріжні „замовлення" у неіснуючих або не функціонуючих підприємствах (приклад львівська фабрика „Арма" не дала ані одної штуки зброї, а дістала 600,000 зол.) Міністерство внутрішніх справ, публичних робіт і інші були найскромнійші, хоч теж протратили десятки міліонів.

Краківська польська ґазета Ілюстровани Курер Цодзенни додає до тих інформацій коментар, в якому приходить до висновку, що **пропала щонайменьше одна четвертина польського державного буджету.** Входячи близше в розгляд позицій, цитованих звітом контрольної палати, названа ґазета стверджує, що взагалі всі воєнні достави виготовлювані польськими фірмами (не тільки зброї, але кожухів, солонини, вівса і ін.) коштували на 20% дорозше ніж були-б коштували заграницею.

Здається, що найкрасші коментарі могли-б лише ослабити враження усіх тих нечуваних інформацій.

КИЇВ.

(З розмови з послом Х. Приступою).

На зелізничому двірці почата велика будова нового двірця. Порядок і чистота доведені до крайно можливих границь. У самому місті теж чистота і порядок, яких перед тим не бувало. До Києва приїхав посол Приступа саме в час, коли всі відповідальні робітники радянських установ розїхались на літний відпочинок, а школи теж не функціонували. Тому вглянути в життє установ не мав можности. Панувала тоді всюди літня мертвеччина. Оглядаючи центр міста та усі більші вулиці, посол Приступа стрінув тільки дві невідремонтовані камениці: одну на Шевченківському бульварі, а другу на Хрещатику. Все інше відновлене та відбудоване. Щокілька кроків на улицях коші призначені для сміття і недокурків. За засмічуванне улиць карають грошевими карами. Міліціонер, що зловить прохожого на горячому вчинку засмічування улиці, тут же на місті стягає з нього грошеву кару і дає йому на се квіток, як кондуктор у поїзді. Вже остаточно вирішено справу з місцем під будову памятника Т. Шевченкові. Стане він перед будинком університету.

На Дніпрі величезний рух. Курсують великі пароплави. Всі мости відновлені, а ланцюховий міст цілковито відбудований. На другому боці Дніпра (Чернигівщина) зроблені на березі пляжі, на яких видно цілі маси аматорів, що вилігуються у піску. Крім великих пароплавів видно на Дніпрі дуже богато лодок.

В Києві виходить великий орґан „Пролетарська Правда". Вона донедавна виходила по російськи. Тепер виходить виключно в українській мові, відколи злучилася з „Більшовиком". Головним редактором Пролетарської Правди є Галичанин, Баран. В редакції „Пр. Пр." працює і бувший головний редактор „Більшовика" Щупак. Другий великий орґан „Радянське Село", що виходив у Києві по українськи, перенесено до Харкова, де він став центральним орґаном селянських професійних установ.

На всіх державних установах видніють українські та російські вивіски. На приватних маґазинах переважають вивіски російські. У місті дуже богато незвичайно люксусово влаштованих маґазинів, ресторанів, пиварень і крамниць. Переважають між ними кооперативні склади та крамниці. В день на улицях рух не значний. Зате пополудні і вечером рух незвичайний. Пані повбирані по вимогам найновійшої моди. Між мущинами богато в европейських строях, але переважають „рубашки" толстоївського зразку. Дуже богато тих „рубашок" з шовкового матеріялу. І се разить, бо за ті гроші можна набути европейський стрій. По ресторанах всюди повно людий. Всі кооперативні крамниці та ресторани отворені до 12 год. ночі. Зате приватні зачиняються вже в 8-ій год. вечером.

Взагалі кооперативи користуються там великими привілеями і полекшами. В неділі усі крамниці з артикулами першої потреби відкриті до год. 12 вполудне.

Понеділок є днем відпочинку для персоналу усіх торговельних, харчевих, фризієрських, купальних і інших підприємств. І тому вигляд міст в понеділок відмінний. Все позамикане, навіть ресторани. Щодо тижневого відпочинку на фабриках, то се залежить від того, як це вирішать самі робітники. Тому богато фабрик відпочиває не в неділю, а в понеділок. Усі державні установи користуються недільним відпочинком. (Діло).

ПОДЯКА.

Отсим складаю подяку Гол. Урядови У. Н. Союза за виплаченнє мені запомоги $50.00 (пятьдесять долярів) з фонду бідних. Дай, Боже, щоби наш У. Н. Союз зріс в члени і таксамо фінансово. Також кличу тих, котрі ще не стоять в У. Н. Союзі, щоби вступали до У. Н. Союза, бо се наша орґанізація наймогутнійша, котра своїм членам не дасть загинути, але помагає їм, коли вони находяться в крайній нужді. Тож ще раз кличу: Вступайте в члени У. Н. Союза!

Іван Гриненко,
член від. 29 У. Н. С. в Рон, Па.

ДОПИСІ.

ПЛЕЙНФІЛД, НЮ ДЖЕРЗІ.

На ратунок Земельного Гіпотечного Банку.

Відай ніхто з українського громадянства, ні тут на еміґрації, ні в краю, не може заперечити, що Український Земельний Гіпотечний Банк у Львові заснований в 1909 р. сповнив важну національну і економічну задачу. Коли візьметься під розвагу часи воєнної заверухи, мораторію, обезцінення гроша, заміну корон на марки, марок на злоті, час, у якім багато державних і приватних банків збанкрутовало, то належить із повним признанням і довірям віднестися до тієї **одинокої фінансової інституції** на західних землях України.

Кожний, хто лише дещо інтересувався народньою справою у Галичині, бачив і переконався, як поважну і корисну для загалу роботу сповняв Земельний Гіпотечний Банк у Львові, не лише перед війною, в час війни, але і тепер підчас повоєнних часів, під чужою окупацією і ворожим пануванням, дальше веде свою національну й економічну роботу.

У теперішню пору, коли наш увесь народ бореться о здобуття свободи, державної незалежности і самостійности українського народу, коли хоче визволитися з під ворожого впливу і залежности, а бажає жити своїм незалежним життям, маємо і мусимо вважати своїм великим народнім обовязком допомогти тій інституції, щоб вона на дальше продовжала свою національну й економічну діяльність. Нашим обовязком є збудувати банкову установу на кріпких основах, щоб вона стала могутньою національною твердинею на Західній Україні, так богатою, щоб ніодин наш мужик не простягав своїх рук, з просьбою о позичку, до ворожих собі установ.

Тепер, як зачуваємо, має прийти у Польщі до продажі парохіяльних ґрунтів. Мусимо отжеж заздалегідь подбати, щоб ця земля перейшла в дорозі купна, на власність, у руки наших мужиків у даній місцевости; станеться це тоді, коли наш мужик буде міг затягнути довготермінову позичку, на викуп землі, у своїй інституції.

Будьмо з гори пересвідчені, що ніодин польський банк нашим людям грошей не позичить, а маломістечкові жидівські банки почислять такий процент, що наш мужик не всилі буде оплатитися.

Тепер отже, коли Земельний Банк Гіпотечний розпродує свої акції (уділи), щоб доповнити свій закладовий капітал до 1,000,000 золотих, **в терміні до кінця грудня 1925 р.**, являється нашим обовязком поспішити на ратунок нашій фінансовій інституції, знаючи о тім, що **ратуючи банк, ратуємо цілу свою націю перед економічним і культурним упадком.**

Треба тільки доброї волі, зрозуміння тієї преважної національної справи, а можемо Земельний Банк Гіпотечний через закупно акцій (уділів) по 5 долярів збогатити не лише на один міліон золотих, але на кілька.

Тоді й землю викупимо, кооперативи розвинемо, — зросте **наша сила,** у найширшому цього слова значінні, й будучність наша покращає.

Діло важне і нагле. Не гаймо отжеж часу і спішімся зі закупном акцій одинокої фінансової установи, яка від 1909 р. **совісно і чесно ведеться.** Спішімся, щоб не було за пізно. На випадок невдачі, цебто упадку одинокого українського банку, і на нас упаде відповідальність за спричинення цього упадку; для нас булаб необчислена страта і сором, а для ворогазнищника радість і втіха.

З нашої місцевости вислано для 13. падолиста через 30 E. 7th St. New York, число посвідки B. 029691 на адресу „Zemelnyj Bank Hipotechnyj Pidvale 7 Lemberg, Galicia Europe" квоту $80.00.

На 5 акцій по $5.00—$25.00: Василь Ярема, Максим Ярема, Роман Ярема; на 1 акцію $5.00: Володимир Білоруський.

Разом $80.00.

Оплата від висланих грошей виносила $4.00, яку всі уділовці розділили між себе.

Володимир Білоруський.

ДІТРОЙТ, МИШ.

Большевицька омана.

Дня 11. с. м. відбулась помана, а поправді обмана у большевицькій школі. Іду з роботи до дому; по дорозі здибаю свого сусіда, котрий сказав мені, що нині вечером у большевицькій школі відбудеться дебата. Питаюсь, на яку тему. Каже, не знаю і хто бере участь у сій дебаті. Також не знаю сього Прийшов я до дому і скоро зібрався, мало що вечеряв, і далі іду до школи, аби не спізнитись.

Приходжу на місце; застав уже досить поважне число гостий. Думаю, се певно мусить бути щось цікавого, бо гості заінтересовані.

Виходить один бесідник і каже: товариші і товаришки, нині свято робітниче. Уже три роки минуло, як найбільші герої українського народу лягли у гробі від кулі з буржуазної руки.

Думаю, хто се такий, але цікаво прислухуюсь далі.

Нараз піднеслася куртина, за якою стояв образ із двома головами. Бесідник пояснює: Се народні герої Шеремета і Мельничук. Пустився про них говорити і зупинився і каже, що не знає про се добре, але „товариш учитель" виголосить реферат, який знає про се більше ніж він.

Слухаю реферату та опису життя. Каже учитель: Шеремета і Мельничук і Цепко були робітничими синами з Галичини. Пізнійше поїхали на Україну і там дістали добру службу. У той час вони всі три зорґанізували до себе ще інших девятьох і їх було усіх дванадцять. Тоді вони рішили вернутись до Галичини помагати селянам і робітникам. Вони зайшли до Мишкова, де Березовський кандидував на посла і вони узяли Березовського з його хати; завели у ліс і там йому дали кулю. Відтак, каже, пійшли палити панські фільварки і стирти зі збіжем, бо то збіже не було для робітників.

Пізнійше за ними шукали жандарми і обскочили їх кількох.

Тоді Шеремета хотів застрілити жандарма і нехотячи, застрілив свого найдорозшого товариша Цепка. Тоді Шеремету арештували, а молоденький Мельничук уже здається був арештований. Шеремета мав більше як 22 роки, а Мельничук мав около 19 літ. Мельничук від 16 літ був офіциром в армії. Найбільші учені, казав, не мають слів до висказання їх великого геройства, а се не записано в українській історії, але у пролетарській. Ми, казав, побудуємо на тім місці, де їх постріляли величавий памятник із погрудєм.

При кінці сей учитель додав, що перед смертю герої заспівали інтернаціонал! Шеремета заплакав і сказав: Я гину за нарід і за Україну. Учитель від себе додав, що був би сказав що гине за пролетаріят.

Звертаюсь до родичів, які посилають своїх дітий до згаданої школи. Коли ваш учитель такою методою учить ваших діточок, якою виголосив біографію і реферат про покійних, то лучше булоб, якби самі діточки пійшли на улицю, ніж до такої школи, бо се туманенне, а не наука.

Тут не темна Росія, аби вже дітий змалку псувати глупим комунізмом і для того перевертати правду горі дном та казати, що Шеремета і Мельничук були комуністами, коли ми всі знаємо, що се брехня. Вони на власну руку пішли до Галичини проти волі комуністів, коли большевики на домаганнє з Варшави розпустили галицькі українські частини.

Учасник.

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА.

Драматичний кружок.

В Филаделфії, на Фермавнт, заложено Український Кружок. Від перших зборів Драматичний Кружок почав приготовлятись до виступів.

Тепер є 50 членів, які аґітують, щоби як найбільше придбати нових членів до Драматичного Кружка, з надією, що в злуці зі старшими членами Української Громади ми будемо могти працювати та давати взірці по другим містам, щоби орґанізувалися та закладали молодечі товариства, котрі могли би принести користь громадській справі.

Сподіваємося ще більшого обєднання громадян в нашому кружку а тоді певно осягнемо красші успіхи.

И. М.

ЕЛЛЕНТАВН, ПА.

Добрі і камяні серця.

Від довшого вже часу не було на сторінках Свободи про життє-буттє нашої місцевости.

Тепер хочу написати пару слів з нагоди весільної забави п. Михайла Крайника з Нортгемптон, та п-ни Марії Сінякевич з Елентавн, яка (забава) відбулась у галі нашого українського бизнесмена п. Степана Глущака в Нортгемптон, Па.

Низше підписаному припало бути старостою на весільній забаві. Сповнюючи свій обовязок, не забув також про рідний край. Представив зібраним за наших нещасних братів, котрі тяжко бідують, як вдови, сироти, політичні вязні, голодне село, а також про українську Рідну Школу.

По скінченню промови попросив зібраних, щоб не відмовились, а зложили на висше згадані цілі свої хотяйби найменьші жертви.

Просьба не пійшла намарне, бо Марія Луців і Ілія Когут зголосились і пійшли по галі за жертвою. По скінченню збірки показалось, що зібрали $14.50, а низше підписаний вже по збірці зібрав $2.50, що разом робить $17.00.

Жертвували: по $2.00: Молода пара Михайло і Марія; по $1.00: Гр. Пипюк, Мар. Луців, Ілія Когут, Мих. Гримач, Ст. Глущак, Мар. Яремчук, Ст. Яблонський, Іван Прийдун, Ник. Савка; по 50 цнт.: Гр. Крайник, Мих. Росо, Фед. Саврук, Я. Процишин, Мар. Крайник, Михайло Чаровчич, И. Джулай, Мих. Сорко, Ст. Кудрик, Петро Горбовий, Ром. Заморський; по 25 цнт.: Сем. Каранович, Мих. Радьо.

Отак то розуміють чесні Українці свою чесну громадську роботу і так люблять своїх братів, бо при кождій нагоді складають свої жертви на ратованнє своїх братів. Та, на жаль, є ще люди, котрі вже не мають людського серця; не мають почуття, що їх браття в старому краю гинуть одні з голоду, другі з тяжких ран, завданих ворогом, що політичні вязні запроторені в тюрму за любов до свого українського народу, що Рідну Школу нищить віковічний наш ворог. Забули кажу, бо коли колектори пійшли по галі за збіркою, то ті великі патріоти від „Єжедневних" не посягнули рукою до кишені по жертву для так гуманітарної помочі голодним. Вони не знають голодного; вони знають лише кричати і розбивати українські громади, котрі стараються і збирають жертви на підмогу своїм рідним братам в їх тяжкому положенню під окупацією диких монґолів.

Честь Вам, молодята, і Вам чесні жертводавці, що Ви зрозуміли тяжке положеннє своїх братів в старому краю, і зложили свою жертву для тих нещасних, котрі тої помочі лише від нас американських Українців очікують.

Нехай Вам буде дяка від тих нещасних братів, для котрих Ви зложили свої жертви.

Збірку вислано до Обєднання для переслання для найбільше потребуючим помочі.

Гр. Пипюк.

ЛЮКСУС У МИНУВШИНІ.

Не є правдою — пише італійська ґазета „Мондо", начеб люксус був нинішньою недугою; він був бажанням і недугою усіх часів. Доволі прочитати старі літописи, а найдемо потвердження тих слів. Проповідник, сучасник Людвика VIII. Ніколяс де Бора, славний зі своїх літописів, писав у XIV. столітті: „Приємно бачити золоті мережки (кружева) і сорочки з пурпурового (багряного) шовку, як пестріють по площах, улицях: молодь, дорослі люди і старці однаково добре чуються під тягарем пурпури. Слуги й служниці віддаються люксусови й бажають і собі прикраситися й забуваються, коли глядять на сорочки своїх пань".

ХТО БІЛЬШЕ ГОВОРИТЬ: ЖЕНЩИНА ЧИ МУЩИНА?

Балакучість жінки ввійшла в приповідку. По цілім кількатисячлітнім досвіді ніхто хіба сьогодня не хоче оспорювати, що жінка більше говорить як чоловік. Про мущину, що говорить за багато, кажуть навіть, що він говорить як „баба".

А однакож один бельґійський психольоґ каже, що то неправда, що навпаки: мущина говорить більше. Причиною того є те, що мущина має більше тем, більше річей до обговорення. Політика, штука, інтереси— все те займає мущину і про все те він мусить говорити. Навіть такі дві річі як прислуга і любов, тай ті не дають жінці змоги бодай в них перемогти чоловіка в говоренню. Бо коли про прислугу потрафить жінка говорити радо і довго, то на пункті любови — як воно не дивно — мущини багато більш балакучі.

Із тим бельґійським психольоґом, що називається Дібутон цілковито не погоджується другий вчений, Гаслюсі. Він каже, що те, що говорить Дібутон, може відноситись тільки до французьких жінок або що найбільше до романських взагалі, то значить: італійських та еспанських. Віносно Німкинь то слова Дібутона дуже неправдиві. Німецька жінка безумовно більш балакуча від мущини, хоч вона не має нічого цікавого до сказання.

Вплив на більшу чи меншу балакучість має — згідно з думкою Гаслюсі — в першу чергу мова. Це доказане, каже той вчений, що ґерманські мови (німецька, анґлійська, шведська і т. д.) улекшують дуже балакання і тому не дивно, що німецькі, анґлійські та американські жінки балакають більше від мущин тих народів. До цього причиняється ще й темперамент мущин анґльо-саської і тевтонської породи, які тримаються засади: мало говорити, багато думати. У новоромaнських і східних народів — це признає Гаслюсі — балакають більше мущини.

ПО ЧІМ ПІЗНАЄМО НАЦІОНАЛЬНІСТЬ.

„Я їхав раз женевським озером — оповідає якийсь Італієць в одній італійській ґазеті — кораблем посеред подорожніх найріжнійших національностей. Якийсь Анґлієць, що вже довго розмовляв із подорожніми, звернувся до мене й сказав: „Приміром ви, Італійці..." Я счудований спитав його: „Відкіляж ви знаєте, що я Італієць?" — „А можете заперечити?" спитав він. „Не заперечую, питаю лише, як можете знати, що я Італієць?" „Мій пане, ви не є мій земляк, то певне". „Добре, а що з того виходить?" „З того виходить, що ви не можете бути Ґрек, бо ви за спокійні, а за живі на Голяндця. Вже якої пів години говорите з чоловіком, котрого з призвища не знаєте, отже не можете бути Німцем; за мало говорите, як на Француза; подорожуєте без служачого, отже ви не є Москаль; ви ще не сказали ніодної похвали для Мадярщини, отже ви не є Мадяр. Прислузі ви дали на пиво, отже не можете бути Швайцарцем; ваші руки не є брудні від тютюну, отже ви не є Еспанець; не носите діямантів на сорочці, отже ви не є Південний Американець... З того виходить, що ви Італієць".

ЯК ВИСОКО І ЯК ДАЛЕКО ЛІТАЮТЬ ПТАХИ?

Найвисше з усіх птахів може піднестися кондор. Згідно з найновішими помірами кондор долетить до границі 6,500 метрів. Соколи осягають висоту 4,000 метрів. Найдальше летять морські птахи, але вони ніколи не піднесуться так високо. Птахи-нурці під воду можуть пірнути на глибину 30 метрів.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЄ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА Є СИЛА. — ПИШІТЬ ПО НАЙНОВІЙШИЙ ЦІННИК

ОДИН ДЕНЬ НА МІСЯЦІ.

Отсей опис згідний зовсім із правдою, хоч іще ніодин чоловік не був на місяці. Всетаки науці вдалося подати образок, як проходить день на місяці.

Як розвиднілося, вибіраємо собі зі сходу місце на одній перстеневій горі, щоби тут робити досліди. Сонце підніматься нараз понад овидом, сутінку нема зовсім, бож нема воздуха. Гарний чудовий вінок проміння; корона, яку на землі можемо бачити лише підчас повного затьміння сонця, окружає їх. Проміння паде на місяцеві гори й скелі. Крім островів світла бачимо чорні як уголь тіни, нема посереднього, є лише гострі контрасти. Ціле небо чорне, хоч сонце світить, бо — як сказано — на місяці нема воздуха, а воздух розділює, розсипає світло. Тому теж, на місяця, на які не падуть, соняшні проміння, маємо денне світло. Місяцеви присвічують зорі у повному сяйві і в томусамому положенні що й на землі. Небо ніколи не захмарене ніодною хмаркою, ані дощем. Місяць не має води, леду ані інею. Так думають найвизначнійші вчені, знавці місяця. Мертва тишина панує там, не може повстати ніякий звук, навіть як би там можна стріляти з гармат, тому що нема ніякої атмосфери. Сонце кружляє по своїй дорозі двацятьдевять разів помалійше, бо день на місяці триває багато довше. Помало простягаєтся світло понад місцевими краєвидами, аж вкінці ціла поверхня лежить перед нами в осліплюючому світлі. Чим висше підноситься денне світло, тим теплійше стає на місяці, в полудне богато більше як сто ступнів, але в ночі ледяна студінь. Страшна пустка окружає нас, ніякого життя, ніякого дерева, ніякої цвітки, всюди наче каміння, світло й тіни. Перед нами бачимо все на томусамому місці місяцевого неба — землю; вона здається нам більшою від місяця тринацять разів. Бачимо її краї й моря, можемо докладно слідкувати її оборот, вона показує теж такісамі зміни як на місяци.

Помало пересуваються пополудні вгору, аж вкінці за яких 14 днів (від сходу сонця числячи) западає ніч.

Таксамо як сонце, і зорі тут раз на чотирнацять днів сходять і заходять. Але тоді як на небі нема сонця, то там світить у всій своїй красі — земля, там тоді повня землі, як для нас повня місяця. Ясно світить земля проміннями, які відбиваються від сонця. Проміні ці багато яснійші, як у нас місячні проміні. Ніякий світючий метеор не перелітає там по небі, бо на місяці нема воздуха, а тимсамим нема тертя, яке летючий метеор могло би розігріти, щоби аж світився. Чотирнацять днів триває ніч і таксамо нечайно як прийшла, так зникає вона, й новий день зачинає своє панування.

Все тойсам образ, ніколи ніякої зміни, нема весни, нема літа, ні зими, лише світло й тінь, спека і зимно. Так є там, одноманітно, глухо й мертво. Наче вигорілий вулькан звертає місяць лице на свою царицю, землю.

ЧЕРВОНИЙ СНІГ.

У деяких околицях можна часом бачити червоний дош. Повстає він або з червоного пилу цвітів або з уношеного вітром червоного піску Сагари. В горах стрічається червоний сніг. Він головно тоді виразний, коли нога мандрівника придавить сніг. Найбільше такого червоного снігу стрічається в Альпах і в скандинавських горах. Це дивне явище червоного снігу розслід жували вже від довшого часу в Норвегії. Вияснилося, що під дворічним (минулорічним) снігом на ледняках росте рід поростів, які, тому що ростуть на снігу, називаються сніговими поростами (Сфакрелла або Протококкус). Цей рід поростів має в собі краскову матерію, яка зараз закрашує сніг на червоно, коли її придусити. Такий слід виглядає, начеб стопа станула у цегляний порошок. В Альпах годі перейти більшим сніговим полем, щоби не оставити червоного сліду. Буває теж і сірий сніг, але його не так легко відріжнити. Ця закраска походить також від іншого роду снігових поростів. Ці пороcти закрашують сніг від сірої краски аж до сіро-брунатної. Сніговими поростами живляться леднякові воші, тому їх краска також червона. Географ Рацель при розслідживанню топленої з снігу води ствердив, що вона містить 0.58 органічних частий.

Ярослав Вільшенко.

ДОЛЯ.

Снилася мені доленька моя,
Щасливая, веселая,
Як яра весна!
Як яра весна, дитяче життя,
Снилася мені доленька моя.

Шляхом ішла, розсипала цвіт
Калиновий і вишневий
Мені на привіт —
Мені на привіт, на дорогу в світ
Шляхом ішла, розсипала цвіт.

І стелився шлях білим цвітом тим
Цвітом мрії і надії
Білим запашним —
Білим запашним, я пустився ним —
І стелився шлях білим цвітом тим.

Аж вихор подув і цвіт геть поніс,
Калиновий і вишневий
На дебри, на ліс —
На дебри, на ліс, шлях терном заріс —
Аж вихор подув і цвіт геть поніс.

Снилася мені доленька моя
Щасливая, веселая,
Як яра весна, —
Як яра весна, дитяче життя,
Снилася мені доленька моя.

Рогатин, 21. IX. 1924.

КРАЇНА, ДЕ ЖИВУТЬ ПОКІЙНИКИ.

(З життя мешканців Целебеса).

Голяндська ґазета „Аллгемеен Гандельсблад" помістила опис подорожі свого кореспондента з Целебеса. Мешканців середнього Целебеса, Тораджів уважають звичайно дикими людьми. З одягу можна би так думати, бо Тораджа ходять нагі, лише з опояскою на бедрах. А ці „дикарі" то дуже спокійний нарід, злочини у них належать до рідкости. Вони роблять різби з дерева, з лагідною орнаментикою, а тканини такі гарні й такі взористі і в таких гарних красках, що нічим перський килим. Тканини такі, то звичайно одяги для мерців. Загортають у них небіщиків і хоронять у печерах високо на скелях. До печери звичайно веде чотирокутний отвір із деревлянними дверми.

Тораджа цікавий нарід, а дуже ввічливий. Жиють високо у горах, наче птахи в укритих гніздах. Дістатися до них можна лише пішки або на коні. Кореспондент був присутний на святі мерців у місцевости Тондоа. На отвертій пмощі біля ріки, між скелями—така жертвенна площа називається пантунуанґ—уложено кілька каменів. На тих каменях привяжуть карбувів, цебто широкорогих тяжких буйволів. Побудовано й провізоричні хати. Нарід зібрався на торжество, цебто на поминки. Мерлець спочиває в скрині, накритій килимами на марах під дахом. Начальники племени прийняли кореспондента й урядника голяндської управи й перенесли через ріку. Відбувалися двобої півнів і карбувів (буйволів). Бої буйволів були безкрові, бо вони вдаряють один одного не рогами, а головами. Звичайно буйвол ударить один одного головою й утікають. Зате двобої півнів дуже криваві. Вкінці буйволів убивають на честь покійників. Відбуваються тут і танці.

Кореспондент бачив теж поминки в місцевости Лемо. Є там невеличка пуста долина між північними, сірими вапняними скелями. Скелі ці надають тораджському краєвидови мальовничої таємничости. В стіні скелі є чотирокутні отвори, ями для покійників. Викуті ці гроби дуже високо в скелях, так що тубольці в потребі мусять вилазити сюди по бамбукових драбинах. Понад отворами й під ними є свого рода балюстрада, на якій укладають деревляні статуї покійників, прикрашені килимами. Було чотири, пять, шість, вісім а навіть девять таких статуй разом одна біля одної. Всі ці статуї то портрети померших, що спочивали там у горі в печерах, загорнені в пишно ткані шати. Виглядає то, начеб там сиділи таки тубольці, що зібрались і глядять неповорушно на світ.

Тораджа вірять в істнування богів і духів а навіть, що є найвисщий Бог. Але вони не служать богам і духам і не почитають їх. Почитають лише своїх покійників. Вірять, що чоловік має дві душі; „життєву душу", яка ще якийсь час остає у тілі, хоч воно вмерло а потім розпливається; друга душа, є ця що „йде до краю полудня".

ЯК ПОВСТАВ ОСТРОВ ГЕЛЬҐОЛЯНД?

Професор Ф. Франц із Єни в ґазеті „Ляйпціґер Іл. Цайтунґ" пише так: Острів Гельґолянд повстав у третичній добі так, що піднісся з дна моря понад плесо води. Тоді міг іще остров бути розбитий і в третичній добі. Але з кінцем тої доби Німецьке море наслідком піднесення дна перемінилося в сушу а скелиста полоса Гельґолянд у стяту гору, а в ледяну добу покрили острів поклади ледняків. Колиж опісля лід уступив, то наслідком зшліфування мягких каменів Гельґолянд перемінився у гору з двома горбками. Між обома горбками повстало озеро з солодкою водою. Колиж опісля полоса Німецького моря запалася і знову перемінилася в море, подвійна гора ще не зовсім перемінилася в острів, але ще якийсь час осталася континентальною в напрямі Шлезвіґа. І при помочі цієї сухопутньої сполуки поселилися на острові, мабуть у перше, люде. То були люде післяледяної доби, цебто камяної. Щойно останнє западення перемінило Гельґолянд у острів із двома горбами з невеликим озером із солодкою водою в долині.

В літописах записано, що около 800-го року після Хр. Віліброрд охрестив трьох поган в одинокім святім жерелі острова „Фозетеслянд". Фозете то було ймення богатих поган. Яких 90 літ пізнійше хрестив Ліюдбер усіх мешканців острова „Фозетеслянду" в святому жерелі. В 1,000-му році Айльберг фінський „віднайшов" острів „Гейліґелянд". Опис цього острова, а й сама назва відповідає Гельголяндови. А згадка про одиноке озеро з солодкою водою свідчить, що „Фозетеслянд" то Гельґолянд. У 1721 році смуга суші між обома головними частями острова (яка наслідком безупинної морської праці звузилася) — перервася. Так острів перемінився у подвійний, звісний нині під назвою головного острова (скелистого) і „дюни". Ще нині є достовірне оповідання в тамошнього народу, що около 1800-го року, тепер уже підводний, вал показався був і люде могли ним ступати. В 1842 році згадується знову про це одиноке жерело. Сьогодня є на Гельґолянді багато верчених керниць.

НОВІТНЕ МІСТО ПАЛЕСТИНИ.

Співробітник римської „Трібуни" описує враження з своєї подорожі по Палестині. Наймодернійше палестинське місто то Тель-Авів, що лежить між Яфою й Єрусалимом. Побудували це місто еміґранти-сіоністи тому чотири роки й замешкане виключно сіоністами. Кореспондент мусів порозумiватися при помочі дольмечерки-Єгиптянки, бо Тель-Авів урядова й розговірна мова виключно еврейська, і то біблійна, що після двотисячного сну знову стала живою мовою. Тель-Авів подобає зовсім на гарне, новітнє містечко. Доми гарні, ясні, обсажені деревами, садами й огородами, а дальше цілі бльоки домів, що подобають на американські. По вулицях двигаються автомобілі. З кождого дому чути звуки фортепяна. Часто можна стрінути молодих людей у російських студентських блюзах, але більше носять чоловіки американські сорочки кгакі. Жінки з обтятим волоссям. Чужинець не може зорієнтуватися, на якій він улиці, бо й написи вулиць виключно еврейські; таксамо склепові вивіски й написи на домах. І власний театр має містечко. Тоді саме грали Вердієву оперу „Отельо" з орхестрою місцевих музиків і місцевих солістів. По середині міста є величезний будинок, у якому містяться ріжні наукові заведення. Є теж численні бібліотеки. В тель-Авів і околиці виходять еврейські часописи і місячники. Це молоде місто числить уже тепер 40 тисяч мешканців, а як скоро зростає, видно з сього, що щодня будують три нові доми. Коли так дальше піде, то до трьох літ перевисшить воно Єрусалим.

КРАЙ БЕЗ ТЮТЮНУ.

В Тибеті заборонено гостро куреня тютюну. Головнож курення папіросів. Священники, в яких руках є тут і влада, є за тим, що вистарчить жувати „бетель" (рід перцю). Не потрібний є, на їх думку, інший побужуючий засіб для Тибетанців, які досі обходилися без нього. „Боги", заявляють священики, „не позволяють, щоби нарід курив тютюн". Тому теж уряд у Лгасі відкинув рішуче предложення одної калькутської фірми, ввести в Тибеті

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ.

